

Coğrafya: Tabiatta meydana gelen fiziki ve beşerî olaylarnarasındaki etkileşimi inceleyen bilim dalıdır. "Coğrafya" Eski Yunanca "geo" (yer) ve "graphein" (tasvir etmek) kelimelerinin birleşimiyle oluşmuştur ve ilk defa Eratosthenes tarafından kullanılmıştır.

Fiziki Coğrafya

- ✓ **Jeomorfoloji:** Yerçekilleri
- ✓ **Hidrografiya:** Sular
- ✓ **Biyocoğrafya:** Canlılar
- ✓ **Toprak Coğrafyası**
- ✓ **Klimatoloji:** İklim

Beşeri Coğrafya:

- Nüfus
- Yerleşme
- Siyasi Coğ.
- Sosyal Coğ.
- Kültürel Coğ.
- Ekonomik Coğ.

Doğal Ortamlar:

- ✓ Atmosfer (Hava küre)
- ✓ Hidrosfer (Su küre)
- ✓ Litosfer (Taş küre)
- ✓ Biyosfer (Canlı küre)

Doğa – İnsan etkileşimi: İnsan doğadan ayrı düşünülemez. Dolayısıyla doğayla iç içe yaşar. Bu durumda bazen doğayı etkiler, bazen de doğadan etkilenir.

Doğanın İnsan üzerindeki etkisine örnekler:

- ✓ Karadeniz’de evlerin (mesken) ahşaptan yapılırken iç Anadolu’da kerpiçten (toprak) yapılması
- ✓ Kuzey ülkelerinde evlerin çatılarının dik olması
- ✓ Erzurum – Kars’ta büyükbaş hayvancılık yapılırken iç Anadolu’da küçükbaş hayvancılığın yapılması

İnsanın Doğa üzerindeki etkisine Örnekler:

- ✓ Süveyş kanalının yapılması
- ✓ Boğaz’a köprü ve Avrasya Tünelinin yapılması
- ✓ Akarsular üzerine barajların kurulması
- ✓ Sahillerin doldurulup üzerine şehirler inşa edilmesi

NİÇİN COĞRAFYA ÖĞRENMEİYİZ

İnsan bulunduğu coğrafyada tabiatın şartlarına uygun olarak yaşamak zorundadır. Aksi durumda felaketler ve doğal afetler kaçınılmaz olur. Örneğin; Kastamonu Bozkurt’ta dere yatağına yerleşme kurulmuş fakat 2021 yılında Ezine çayının taşması sonucu sel felaketi yaşanmış ve 82 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu ve benzeri olayların yaşanmaması için tabiat şartları dikkate alınarak yerleşmelerin kurulması gerekir. Günümüzde artan nüfus ile yerleşilecek alanların azalması bu durumu daha da zorunlu kılar. Küresel ısınma ve doğal afetlerin sayısındaki artış yaşadığımız coğrafyayı daha iyi bilmek ve ona göre planlamalar yapmak ihtiyacını zorunlu hale getirmiştir.

Coğrafya Biliminin Gelişimi

İLK ÇAĞDA COĞRAFYA

Bu dönemde gezilen görülen yerlerin tasvir edilmesi ve haritalanmasıyla coğrafi bilgiler oluşturulmuştur. Bu dönemde daha çok Anadolu, Mezopotamya ve Mısır’da gelişmeler yaşanmıştır.

- ✓ **Eratosthenes:** Coğrafya’nın isim babasıdır.
- ✓ **Strabon:** Amasyalı’dır. 17 ciltlik Geographika adlı eseri vardır.
- ✓ **Batlamyus:** İlk çağda önemli coğrafyacılarından biridir.

ORTA ÇAĞDA COĞRAFYA

Avrupa’da kilisenin baskıyla bilim gerileme dönemine girmiştir. Bu yüzden Avrupalılar orta çağa "Dark age" (karanlık çağ) derler. Bu dönemde bilim adına çalışmalara İslam Dünyası öncülük etmiştir.

Önemli bilim adamları: Biruni, İbni Batuda, Kaşgarlı Mahmut, İbni Haldun, Harezmi, İdrisi

- ✓ **Kaşgarlı Mahmut’un** Divan-ı Lügat-it Türk adlı eseri vardır. İlk Türk islami eserler arasında kabul edilir.
- ✓ **İbn-i Haldun’un** Mukaddime adlı eseri vardır.

YENİÇAĞDA COĞRAFYA

- ✓ Yeni Çağ’da reform hareketleriyle kilisenin baskısı azalmış ve Rönesans ile birlikte Avrupa’da bilim tekrar önem kazanmıştır.
- ✓ Hindistan ve Çin ticaret yollarının Türklerin elinde olması Avrupalıları yeni ticaret yolları arayışına ve keşfedilmemiş bölgelerdeki zengin kaynakları bulmaya itmiştir. Böylece yeni kıtalar keşfedilmiş, dünyanın yuvarlak olduğu ispatlanmış, coğrafya bilimine önemli katkılarda bulunulmuştur. Macellan, Kristof Kolomb gibi kaşifler bu dönemde yaşamıştır.
- ✓ **Piri Reis** Kitabı Bahriye adlı eseri vardır. Ceylan derisi üzerine çizilmiş dünya haritasıyla bilinir.
- ✓ **Katip Çelebi**Cihannüma
- ✓ **Evliya Çelebi** Seyahatname

YAKIN ÇAĞDA COĞRAFYA

Fransız ihtilali ve Sanayi inkılabının etkisiyle başlayan aydınlanma çağı bilim ve teknolojide kendini göstermeye başlamıştır.

- ✓ Modern coğrafyanın temelleri bu dönemde atılmıştır.
- ✓ Alman coğrafyacılar döneme öncülük etmiştir.
- ✓ Coğrafyanın konuları ve bölümleri şimdiki şeklini almıştır.
- ✓ Seyahatler bilimsel amaçlı yapılmaya başlanmıştır.
- ✓ **Carl Ritter, Ratzel ve Van Humbolt** gibi Alman bilim insanları bu dönemin önemli isimleridir.